

Transplantacja - możesz zostać dawcą życia!

2024-11-07

Transplantacja to jedno z największych osiągnięć współczesnej medycyny. Umożliwia przeszczepienie organów, a także tkanek lub komórek z jednego ciała do innego - od dawcy do biorcy. Dzięki tej procedurze ratuje się zdrowie i życie osób, u których zdiagnozowano ciężką niewydolność organów lub ciężką chorobę, np. białaczkę.

Przeszczepianie narządów jest rozpowszechnioną praktyką na całym świecie. Transplantacja obejmuje przeszczepy od dawców żywych (np. nerka, fragmenty wątroby, szpik kostny, krew pępowinowa) oraz dawców zmarłych (np. serce, płuco, jelito).

Kiedy jest możliwe pobranie organu?

Podstawowym warunkiem rozpoczęcia procesu transplantacji jest stwierdzenie zgonu, który nastąpił na skutek śmierci mózgu.

Śmierć mózgu to stan, kiedy wystąpiły nieodwracalne uszkodzenia mózgu, powodujące ustanie wszystkich jego funkcji. W tej sytuacji nie istnieje już możliwość leczenia, które może przywrócić życie. Śmierć mózgu oznacza koniec życia, ale czasami jest błędnie utożsamiana ze śpiączką.

Śmierć mózgu musi zostać stwierdzona przez komisję lekarską złożoną ze specjalistów z różnych dziedzin medycyny.

O ile jest możliwe utrzymanie w warunkach szpitalnych krążenia krwi w organizmie, przez pewien czas narządy wewnętrzne osoby zmarłej wciąż funkcjonują i mogą zostać przebadane, a następnie pobrane do celów transplantacji. Jest to możliwe np. w przypadku serca, gdyż jest to narząd, który jest połączony z autonomicznym systemem nerwowym i bije niezależnie od funkcjonowania mózgu, dopóki jest zaopatrywane w tlen, czyli nawet wtedy, gdy nastąpiła śmierć mózgu.

Transplantacja w Polsce

W Polsce koordynacją procesów transplantacji zajmuje się Centrum Organizacyjno-Koordynacyjne do Spraw Transplantacji Poltransplant – państwowa jednostka podlegająca ministrowi zdrowia. Na liście licznych zadań Poltransplantu znajduje się m.in. prowadzenie krajowej listy biorców oraz Centralnego Rejestru Sprzeciwów.

Dane statystyczne potwierdzają systematyczny wzrost w naszym kraju przeszczepów od zmarłych dawców. W ubiegłym roku przeprowadzono 1805 takich operacji, czyli o 373 więcej niż w 2015 r. Jednak liczba oczekujących na przeszczep stale rośnie, a liczba dawców wciąż jest niewystarczająca. Porównując ten sam przedział czasowy: rok 2023 i 2015 – liczba dawców rzeczywistych wzrosła zaledwie o 47 osób i w ubiegłym roku wyniosła 573.

Kto może być dawcą po śmierci?

Zgodnie z obowiązującą w Polsce od 2005 r. ustawą o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, potencjalnym dawcą może być każda osoba

zmarła. Nie ma ograniczeń wiekowych, chociaż istnieją przeciwwskazania zdrowotne (np. choroba nowotworowa lub zakażenie wirusem HIV). Co ważne, pobranie organów następuje z pełnym zachowaniem godności i poszanowaniem ludzkiego ciała.

Zasada zgody domniemanej

W obiegowej opinii panuje przekonanie, że to rodzina decyduje o pobraniu narządów, tkanek i komórek od zmarłego krewnego, co nie jest zgodne z obowiązującymi w Polsce przepisami prawa.

Zgodnie z ustawą transplantacyjną, obowiązuje zasada zgody domniemanej. Oznacza to, że każda osoba zmarła może zostać uznana za potencjalnego dawcę, o ile za życia nie wyraziła sprzeciwu w tej sprawie. W przypadku braku formalnego sprzeciwu, domniemuje się, że wyrażono zgodę na zostanie dawcą. Zgody domniemanej na zostanie dawcą po śmierci nie trzeba nigdzie zgłaszać ani rejestrować.

Oświadczenie woli

Osoby świadomie chcące oddać organy, tkanki i komórki po swojej śmierci, mogą za życia podpisać oświadczenie woli i nosić w formie pisemnej na przykład w portfelu lub razem z dokumentami osobistymi. Należy jednak pamiętać, że takie oświadczenie nie ma mocy prawnej, ma tylko charakter informacyjny i ułatwia rodzinie oraz lekarzom poznanie woli zmarłego.

Forma zgłoszenia sprzeciwu

Swój sprzeciw wobec dawstwa organów po śmierci można wnieść na trzy sposoby, poprzez:

- wpis w Centralnym Rejestrze Sprzeciwów
- złożenie własnoręcznie podpisanego oświadczenia
- ustną deklarację wyrażoną w obecności co najmniej dwóch świadków, potwierdzoną przez nich pisemnie.

Chcąc zgłosić sprzeciw w formie pisemnej, należy spełnić wymogi formalne, tj. uzupełnić i własnoręcznie podpisać formularz sprzeciwu, który jest dostępny na stronie internetowej centrum Poltransplant, a następnie przesłać go pocztą do Centralnego Rejestru Sprzeciwów w celu dokonania wpisu w rejestrze. Sprzeciw ma charakter odwoalny, osoba żyjąca może go w każdej chwili wycofać.

Warto rozmawiać z rodziną

W chwili stwierdzenia zgonu i możliwości zakwalifikowania zmarłego jako dawcy, obowiązkiem szpitalnych koordynatorów transplantologii jest sprawdzenie w Centralnym Rejestrze Sprzeciwów, czy osoba zmarła nie zgłosiła sprzeciwu wobec dawstwa. W przypadku braku sprzeciwu, najczęściej pytają rodzinę zmarłego, czy zmarły nie zgłosił ustnego sprzeciwu w obecności co najmniej dwóch osób. Trzeba podkreślić, że rodzina nie ma prawnego umocowania do decydowania o pobieraniu lub niepobieraniu organów od osoby pełnoletniej, nie może też wyrazić sprzeciwu w imieniu innej osoby. Rozmowa personelu medycznego z najbliższymi

zmarłego ma na celu ustalenie stanowiska zmarłego w sprawie dawstwa. Dlatego tak ważne jest, aby każdy z nas rozmawiał z rodziną o dawstwie organów po śmierci, aby przekazać im swoją wolę, niezależnie, jaka ona jest i uniknąć sytuacji, w której rodzina zgłasza sprzeciw, nie znając rzeczywistej woli osoby zmarłej.

Jak wynika z sondażu przeprowadzonego w 2020 r. na zlecenie Ministerstwa Zdrowia, 75 proc. dorosłych Polaków nie rozmawiało ze swoimi bliskimi na temat ewentualnego pobrania narządów po śmierci, a tylko 27 proc. badanych orientuje się, jakie przepisy dotyczące dawstwa narządów obowiązują w naszym kraju.

Temat transplantacji może dotknąć każdego z nas w najmniej oczekiwanym momencie. Trudno rozmawiać o śmierci, ale warto rozmawiać o życiu, które można ocalić, ofiarując po śmierci część siebie innej osobie. Pośmiertne oddanie organów to najcenniejszym dar, jaki możemy przekazać drugiemu człowiekowi np. w chwili tragicznego zdarzenia losowego. Warto przemyśleć swoją ostatnią wolę i poinformować o niej członków rodziny. Warto być świadomym dawcą, bo transplantacja ratuje życie i przywraca zdrowie chorym – nawet wielu biorcom, którzy często bardzo długo oczekują na organ do przeszczepu.